

Transhümanizm ve Biyoetik Kavramları Bağlamında Avatar II: Suyun Yolu Filminin Değerlendirilmesi

Oya GÜLER¹, Asude COŞKUNSEVER²

Transhümanizm ve Biyoetik Kavramları Bağlamında Avatar II: Suyun Yolu Filminin Değerlendirilmesi

Evaluation of Avatar II: The Way of Water in the Context of Transhumanism and Bioethics

Öz

Bu çalışmanın amacı transhümanizm ile biyoetik kavramları bağlamında Avatar II: Suyun Yolu filminin içerik değerlendirmesini yapmaktır. İnsanın teknoloji ile evrilmesiyle insan ötesi bir varlığa dönüşme serüvenini ve ruh olarak insanın doğa ile etkileşimini içermesi bakımından bu film tercih edilmiştir. İçerik analizi yöntemiyle transhümanizm ve biyoetik kavramlarının birbirleri ile bağlantıları ve görüş ayrılıkları ele alınmıştır. Film, doğa ile uyumlu bir yaşamın önemini vurgularken, aynı zamanda transhümanizmin savunduğu fiziksel ve bilişsel yeteneklerin geliştirilmesi ve doğal sınırların aşılması amacıyla uygun örnekler de sunmaktadır. Filmde biyoetik prensiplerden hareket ederek insan merkezci yaklaşımın, diğer canlılar üzerindeki insan hegemonyasına izin verdiği tespit edilmiştir. Ayrıca filmde savaşan askerlerin bedensel mükemmelleşmek için kullandığı siborg tarzı makineler ile insanın doğaya hükmetme isteği tespit edilmiştir.

Abstract

This study aims to conduct a content analysis of "Avatar II: The Way of Water" in the context of transhumanism and bioethics. The film is chosen for its portrayal of the journey of humanity evolving through technology, transforming into a post-human entity, and depicting the interaction of the human spirit with nature. The content analysis explored links and disagreements between transhumanism and bioethics. The film provides examples aligning with transhumanism's goal of enhancing human physical and cognitive abilities, exceeding natural limits, raising bioethical concerns. The film emphasizes a harmonious life with nature, supporting transhumanism's objectives to enhance abilities beyond natural limits. Additionally, it portrays the human inclination to dominate nature through cyborg-style machines employed by soldiers pursuing physical perfection.

Anahtar Kelimeler: Transhümanizm, Biyoetik, Sinema, Avatar

Keywords: Transhumanism, Bioethics, Cinema, Avatar

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Paper Type: Research Article

1. Giriş

Yirmi birinci yüzyıl, insanlığa gelecekle ilgili farklı imkanlar sunma çabasıdadır. Bu imkanlar, yüksek teknoloji aracılığıyla zihnin sınırlarını aşmak için kullanılmaktadır. Bununla birlikte, bu yüzyılın belirtileri arasında, enerji kaynaklarını kullanmayı ve koruma altına almaya yönelik teoriler de bulunmaktadır. İnsanlığı ve doğal çevreyi etkileyen bu çabalar, gelecekteki potansiyel gelişimlerin belirleyicileri olarak ortaya çıkmaktadır.

Epistemolojik güç göstergesi haline gelen teknolojik bilgi birikimi, biyoteknolojik ve biyomedikal alanlarda kullanılarak insan DNA sisteminde oynamalar yapma, bedensel hastalıkları giderme, yapay

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bursa Teknik Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, oyaguler.is@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2359-4521>

² Dr. Öğr. Üyesi, Yalova Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, coskunseverasude@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1803-4378>

organ, yapay rahim, klonlama, hayvansal deneyler gibi keşifler ile biyoetik kavramını ortaya çıkarmıştır. Potter'a (1971) göre biyoetik, biyoloji bilgisini insanın değer sistemleri ile birleştiren yeni bir disiplindir ve insanların teknoloji ile değişen canlı bilimine en ideal düzeyde uyumunu sağlamayı amaçlamaktadır.

Canlılar üzerindeki değişim ve gelişimdeki teknolojik ilerlemeler, beraberinde biyoetik tartışmaları getirmenin yanı sıra, teknolojinin insan ırkını mükemmelleştirmek, ölümsüzlük arzusu ve yapay zekanın insan ırkının devamı için kullanılması gibi konular da transhümanizm tartışmalarını ortaya çıkarmıştır. Bilgisayar teknolojisi ve biyoteknolojinin sürekli yükselişi, insanoğlunu transhümanizm kavramı ile tanıştırmıştır (Demir, 2018).

Biyoetik alanındaki konular (klonlama, transplantasyonlar, yardımcı üreme, ötenazi vb.) ve transhümanizm alanındaki konular (yapay zekâ-insan mücadelesi, zihin aktarımı, cyborg bedensel mükemmelleşme) medya tarafından genellikle yüzeysel bir şekilde açıklanmakta ve eğitim alanında okullarda basit bir şekilde sunulmaktadır.

Sinema, toplumun etik farkındalığını derinleştirmek için bir araç olarak işlev görmektedir. İzleyiciyle doğrudan iletişim kurarak toplumsal düşünceyi temel hatlarıyla şekillendirmekte ve bireysel kavrayış ve deneyimler çizmektedir. Diğer bir ifade ile sinema, yeni ahlaki perspektifler ortaya koyarak anlatılar geliştirmektedir.

Filmler toplumsal mesajlar vererek pedagojik olarak önemli fonksiyonlara sahiptir. Çünkü filmler entelektüel olarak uyarıcıdır ve düşünce ikilemelerinin duygusal olarak çekici bir örneğini sunmaktadırlar. Filmler, entelektüel sezgiyi detaylandırarak ahlaki iddiaların benzersiz yorumlarını izleyiciye sunar. Bu süreçte izleyiciyi, eleştirel düşünce deneyimleriyle yüzleşmeye zorlar, bu da her gün ahlaki inançlardan vazgeçmeye veya sarsmaya neden olabilir. Sinema filmleri, retorik, duygusal ve irrasyonel bir anlatı ile izleyicilere ahlaki bir tezi aktarabilme yeteneğine sahiptir (Shapshay, 2012).

Film analizi, güncel ideolojilerin toplumsal bilinçaltını nasıl etkileyebileceğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Çünkü filmler, kendine özgü hikayeleri barındırmasının yanı sıra, toplumların bakış açıları ve inançları hakkında içgörü sunan ve toplum değer ve yargı anlayışına etki eden vaka çalışmalarıdır.

Sinema, ileri teknolojiye bağlı olarak sürekli gelişim ve dönüşüm içindedir. Günümüzde transhümanizm hem içerik hem de biçimsel olarak sinemada karşımıza çıkmaktadır. Özellikle geleceği anlatan bilim kurgu filmlerinde, içerik olarak transhümanizmin izleri görülmektedir (Yetkiner ve Özdemir, 2022, s. 264).

Ölümsüzlük arzusu, insanlık tarihinde uzun bir geçmişe sahiptir ve mitoloji, edebiyat, film, sanat gibi kültürel ifade biçimleri aracılığıyla pek çok şekilde dile getirilmiştir (Karağuz, 2020, s. 52; Yetkiner ve Özdemir, 2022). Edebiyattaki Frankenstein figürü, bilimsel güç ve arzunun insani sınırları aşma çabalarının sonuçlarını ele alırken, mitolojilerdeki yarı tanrı-yarı insan varlıklar da genellikle insan ve tanrısal özellikleri bir araya getirerek, insanların sınırlarını aşma ve tanrısal niteliklere ulaşma arzularını yansıtmaktadır (Karağuz, 2020, s. 52; Yetkiner ve Özdemir, 2022).

Transhümanizm, sinemada özellikle bilim-kurgu filmlerinde sıkça işlenen bir temadır. İnsanın teknoloji ve bilim aracılığıyla fiziksel ve zihinsel kapasitesini artırmayı/değiştirmeyi, yaşam süresini uzatmayı ve hatta ölümsüzlüğe ulaşmayı hedefleyen bir felsefi ve etik yaklaşımı ifade etmektedir (Küngerü, 2022). Transhümanist ideoloji, toplumdaki kolektif bilinçte kendine yer açmak için filmleri, romanları ve hatta estetiği kullanmıştır.

Transhümanist fikirleri film aracılığıyla analiz etmek, yazılı çalışmanın tek başına sağlayamayacağı içgörüler sunan benzersiz bir bakış açısı sağlamaktadır. Daha da önemlisi, filmler duygularımızın, akılcılığımızın ve inançlarımızın bir ifadesidir. Transhümanizm ile ilgili filmler, geleceğin teknolojisine

ilişkin umutlarımıza ve korkularımıza bir bakış sunabilir veya mevcut olanları analiz etmek için kritik bir araç görevi görebilir. Kısacası filmler, rasyonel ve profesyonel söylemlerimizi tamamlayarak teknolojiyle olan ilişkimize dair bir anlayış sunar ve bilinçaltı duyguları ve inançları etkileyebilir (May, 2014).

2. Yöntem

Bu çalışma kapsamında araştırma sorusu olarak “Avatar II: Suyun Yolu (Avatar: The Way of Water) filminde sunulan transhümanist perspektifler ile biyoetik prensipler arasındaki çatışma ve uyum noktaları nelerdir? Bu çatışmaların/uyumların insanlığın geleceğine etkisi nasıl değerlendirilebilir?” belirlendi. Film, transhümanizm ve biyoetik kavramlarıyla bağlantılı olarak içerik analizi yöntemiyle ele alınmıştır. İçerik analizi metinlerde, filmlerde, reklamlarda kullanıldıkları bağlamlara göre anlamlı ve geçerli çıkarımlar yapabilmek için kullanılan bilimsel bir araştırma yöntemidir (Krippendorff, 2019). Özellikle film analizlerinde içerik analizinin yöntem olarak kullanıldığı bilinmektedir (Gürel ve Alem, 2010, s. 366). Bu teknik, ele alınan konu hakkında genel eğilimleri ortaya çıkarmada etkili bir yöntemdir. Nitel içerik analizinde gerçekliğe ulaşabilmek için “Nedir? Neden? Nasıl?” sorularına yanıt aranarak yüzeysel olarak görünmeyen gizli mesajlar anlaşılmasına çalışılmaktadır (Metin ve Ünal, 2022, s. 274).

İçerik analizi, bir söylemi, bir metni anlamada ve yorumlamada kişinin öznel etkenlerden uzaklaşarak nesnel okumasına imkân veren metodolojik araç ve teknikler bütünü olarak ifade edilebilir. İçerik analizi tekniklerinin ortak noktası çıkarım temeline dayanmasıdır. Genel olarak içerik analizi teknikleri mesajlarda gözlenebilen ve betimlenen öğelerden hareket ederek gerçekleştirilen yorum getirme amacı benimser. Analizci, bir arkeolog gibi dokümanlarda bulunduğu bilgilerin izlerini araştırmaktadır. Bu izler çeşitli olguları göstermektedir. Analizci mantıksal bir biçimde tümdengelim (çıkarsama) sayesinde mesaj hakkında bilgiler keşfedebilir (Bilgin, 2006). Bir başka ifade ile içerik analizi, kontrollü bir yorum çabası ve genellikle tümdengelimle dayanan bir okuma aracıdır (Krippendorff, 2019).

Bu kapsamda araştırmada şu adımlar izlenmiştir:

1. Filmler aracılığı ile izleyicilere biyoetik ve transhümanizm kavramlarının nasıl aktarıldığını göstermek

2. Çalışmaya uygun film seçmek

3. Filmsel anlatıya genel bakış sunmak

4. Filmde, konuyla ilgili verileri aramak ve seçmek

5. Veri dekapajında (sahneler ve konuşmalar) kilit kavramları belirlemek ve kategorilere ayırmak

6. Verileri transhümanizm ve biyoetik kapsamında temellendirmek ve teorik olarak yorumlamak

7. Film üzerinden transhümanizm ve biyoetik arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları raporlamak (Baltacı, 2019).

İçerik analizi adımlarında en önemli aşama kategorileri belirleme sistemidir. Bu sistem, araştırma problemi açısından önemli bilgilerin ve kavramların seçilmesinde belirleyicidir. Kategoriler aracılığıyla sosyal gerçek tanımlanarak yeniden yapılandırılmaktadır. Bunun yanı sıra kategoriler, bir bütünlük içinde bulunan dokümanlardan anlamlı parçalar oluşturmaya yardımcı olmaktadır. Bu sistem sayesinde yeni bir gruplandırmaya imkân oluşmakta ve çözümlemenin sonuca ulaşılması sağlanmaktadır (Metin ve Ünal, 2022).

Bu doğrultuda “Avatar II: Suyun Yolu” filminde; transhümanizmin (ölümsüzlük, zihinsel aktarım), transhümanizm-biyoetiğin (bedensel mükemmelleşme, insanın doğaya hegemonyası), ve biyoetik

(biyoetik insan merkezci ve canlı merkezci) temalarının temel kavramları ele alınmıştır (bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Avatar II: Suyun Yolu filminde nitel temalar

Transhümanizm	Transhümanizm-Biyoetik	Biyoetik
Ölümsüzlük	Bedensel mükemmelleşme	Biyoetik insan merkezci
Zihinsel Aktarım	İnsanın doğaya hegemonyası	Canlı merkezci yaklaşım

Örnekleminiz olan filmin künye bilgileri aşağıda verilmiştir:

Filmin Künyesi

Yönetmen: James Cameron

Senarist: James Cameron, Rick Jaffa

Oyuncular: Sam Worthington, Zoe Saldana, Sigourney Weaver

Orijinal adı: Avatar: The Way of Water (Beyazperde, 2022)

3. Bulgular

3.1. Transhümanizm Bağlamında “Avatar II: Suyun Yolu” Filminin Analizi

Son yıllarda teknolojik gelişmelerin hız kazanmasıyla gündem olan transhümanizm kavramı, ilk olarak evrimsel biyolog Julian Huxley (1957) tarafından “New Bottles for New Wine” eserinde kavram olarak kullanılmıştır. Transhümanizm, genel olarak “insanın entelektüel, fiziksel ve psikolojik yeteneklerini arttırmayı ve yaşlılığı yok etmeyi hedefleyen bilimsel ve kültürel bir hareket” olarak tanımlanabilir (More, 2013).

Transhümanizm, teknolojik araçlar aracılığıyla insan doğasının mükemmelleşmesi ve kapasitesinin artırılması için insanı, NBIC (nano-teknoloji, biyoteknoloji, enformasyon teknoloji ve bilişsel bilim) teknolojileriyle donatarak transhümana dönüştürmeye ve daha teknolojik, konformist bir siber yaşam oluşturmaya çalışmaktadır (Şahin, 2021). Transhüman, gelecekteki insan için kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Genetik mühendisliğini, psiko-farmakolojiyi, geç yaşlandırıcı terapileri, robotları, sinirsel arayüzleri, ileri teknolojiyi, hafıza artırma ilaçlarını, giyilebilir teknolojiyi ve bilişsel teknikleri kullandığı için üstün olarak değerlendirilmektedir. Transhüman, geliştirilmiş insan olarak kabul edildiklerinden, transhümanizmin savunucuları tarafından H+ (büyütülmüş insanlık) olarak adlandırılmaktadır. Robotlar, biyonikler ve nanoteknoloji kullanılarak doğadan bağımsız posthüman türler oluşturulmaya çalışılmaktadır. Böylece insanların, kendilerini posthümana dönüştürerek çok gelişmiş fiziksel, bilişsel ve psikolojik kapasiteye sahip, kendini programlayan, potansiyellerini ortaya koyan, ölümsüz ve sınırsız bireyler olabilecekleri varsayılmaktadır (Dağ, 2018). Transhümanistler, son teknolojik gelişmeleri ve olası sonuçları heyecanla beklemektedir. Teknolojinin insanla bütünleştirilmesinin, insan doğasında niteliksel ve olumlu bir değişime neden olacağı öngörülmektedir. İnsan ve makinenin bütünleştiği bir dünyada insan yeteneklerini artırmak için ileri teknolojiyi kullanmak “cyborg varlığı” olarak karşımıza çıkmaktadır (Jones, 2016). Transhümanizm, teknolojinin temel alındığı bir toplum yapısı kurarak, insanların biyolojik sınırlılıklarından azat oldukları bir gelecek tasavvuru oluşturmaya çalışmaktadır (Sepetci ve Küngerü, 2022).

Transhümanizmi anlayabilmemiz için arka planda hümanizmin kökenlerini ve amacını anlamak gerekmektedir (Dağ, 2018, s. 25). Hümanizm, insanın değerini her şeyin temeli olarak görmekte ve insan olma bilincini ele alan bir felsefe alanı olarak karşımıza çıkmaktadır (Demir, 2018, s. 96). Aydınlanma dönemi, insanın Tanrı ile ilişkilerini koparıırken transhümanizm, insanı Tanrı yerine koyarak

onu sonsuzlaştırmayı ve Tanrı'nın rolünü insana vermeyi amaçlamaktadır. Bu, cennetten kovulan insanın özlediği bir tür cenneti yeniden oluşturma çabasıdır (Dağ, 2022, s. 25).

Transhümanizmin önde gelen kuramcılarında olan Nick Bostrom (2014), transhümanist fikirlerin kökenlerini Antik Sümer'deki Gilgamiş Destanına kadar götürmektedir. Transhümanizmin felsefi ve ideolojik olarak arka planına baktığımızda dini kaynak olarak karşımıza Hristiyanlık çıkmaktadır. Transhümanizmin temeli Hristiyanlık öğretileri ile inşa edilmiştir. Özellikle Hristiyanlığın öncelikle imago Dei (Tanrı'nın sureti) öğretisi olmak üzere ilk günah, günah nedeniyle düşüş, insanın tanrılaşması, enkarnasyon, diriliş vb. öğretileri benimsediği görülmektedir (Yeşilyurt, 2020). İnsan bedeninin kötü olduğu açıklamasını kabul etmeyen Hristiyanlar, kimlikleri için yeniden dirilme ve Efendi'nin bedensel dirilişi ile kutsallaştırılmış cisimleştirme, Tanrı tarafından tasarlanmış bir anlayışı temel almaktadır. Mitoloji ve Tevrat'ta Tanrı-insan arasındaki mücadele İsa-Mesih aracılığı ile aşılmaya çalışılmıştır. Tanrı-İsa Mesih'e dönüştürülürken insanı tanrılaşdırma sürecinde insan, Tanrı konumuna konulmaya çalışılarak yeni bir insanlık süreci başlatılmıştır (Dağ, 2022, s. 22).

İnsanın kendi kusurlarıyla mücadele ederek mükemmelliğe ulaşmaya çalıştığı düşüncesi, Aristoteles'in etiği ve felsefesi ile ilgilidir. Aristoteles'e göre insanın amacı mutluluktur ve mutluluk, mükemmellik gerçekleştirilerek kazanılır. İnsanın mükemmelliği ise, bireyin doğasına uygun olarak yaşamasıdır. Bu nedenle insanın kendi kusurlarıyla mücadele ederek mükemmelliğe ulaşması gerekmektedir. Mükemmellik fikri tanrısallıkla ilgili olmakla birlikte ölümsüzlük kavramı, tanrısallığın arayışı içinde olma şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle insanın mükemmelliği elde etmesi ölümsüzlüğe ulaşması anlamına gelmektedir (Bayraktar, 2019).

Transhümanizm düşüncesi üç teknolojik gelişme ile ilişkilidir. İlk olarak transhümanizm K. Eric Drexler tarafından çizilen radikal nanoteknolojinin bir vizyonudur. Bu yaklaşımla atomik doğrulukla herhangi bir nesneyi inşa edebilen "madde derleyicileri" veya "moleküler birleştiriciler" ile maddenin etkili bir şekilde sayısallaştırıldığı görülmektedir. İkinci olarak, sıklıkla Aubrey de Gray tarafından gündeme getirilen yaşlanmanın geciktirilmesi ile yaşam süresinin uzatılması ve ölüme çare aranmaktadır. Üçüncüsü ise Moore Yasası'nın öngördüğü gibi, teknolojinin gücünün evrim geçirmesiyle birlikte, yapay zeka ve gelişmiş nanoteknoloji aracılığıyla insanın üst düzeye taşınmasıdır (Jones, 2016).

Transhümanizmle akıllı şehirler, sürücüsüz arabalar ve robotik aletlerin hüküm sürdüğü bir dünya oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ayrıca, uzayda yaşam ve koloni oluşturma planlanmaktadır. 21. Yy.'da transhümanizm, modern evrimcilik yaklaşımından beslenerek insanı ve dünyayı dönüştürmek istemektedir (Dağ, 2022, s. 9). Transhümanistler, bilgisayardan insana ve insandan bilgisayara bilgi aktarımıyla ilgili çalışmalar gerçekleştirmektedir (Kılıç, 2021). İnsanların zihinleri güçlü bilgisayarlara yüklenirken biyolojik geçmişlerinin izlerini geride bırakabilecekleri düşünülmektedir (Jones, 2016). Transhümanizm ile hastalık ve yaşlılık süreci ile başa çıkılarak insan bilincinin bilgisayara yüklenmesi ve insanın bilgisayar donanımı içinde sonsuza kadar zihinsel olarak yaşayacağını ve ölümün bu şekilde aşılacağı öngörülmektedir (Dağ, 2022, s. 27).

Beden ve zihin arasındaki ilişkiyle ilgili farklı örnekler verilebilir. Örneğin, "yorucu bir antrenmandan sonra vücudum ağrıyor" ve "zihnim çok fazla çalışmaktan yoruldu" ifadeleri kullanılmaktadır. Zihin ve beden arasındaki ayrım şu soruyu gündeme taşımaktadır: Beden ve zihin arasındaki ilişki nasıldır?" Yaşlı bireylerin, daha çok zihinlerinin genç kaldığını ama fiziksel olarak yaşlandıklarını ifade ettikleri bilinmektedir. Bu durum, zihin ve beden arasındaki farka veya bağımsızlığa vurgu yapmaktadır. Transhümanizm yaklaşımında, insan zihninin makinelere aktarılmasıyla insanın bedensel sınırlılıklarından kurtulacağı düşüncesi hakimdir (Lilley, 2013, s. 26).

İnsanlık için olumlu bir gelişme olarak yansıtılan transhümanizm, belirli sorunları beraberinde getirebilir. Loredana Terec-Vlad ve Daniel Terec-Vlad, transhümanizmin toplumu (üstün ırk ve aşağı ırk

olmak üzere) ayrıştıracağını, ırkçılığa neden olabileceğini ifade etmektedir. Ayrıca ileri teknolojilerin insanlığın durumunu iyileştirmek yerine, insanlığa zarar verilmek için kullanıldığında tehlikeli sonuçlar doğurabileceğini belirtmektedir (Yetkiner ve Özdemir, 2022, s. 266). Gelecekte kritik zorluklar yaşanması olasıdır. Bu zorluklardan ilki bilim ve teknolojiye daha fazla ilerlemenin, karakterimizi ve arzularımızı yeniden biçimlendirmeye çalışmasıdır. Transhümanist ilerlemelerin genel nüfusu manipüle etmesi ve kontrol etme aracı haline gelmesi, transhümanist projesinin olumsuz sonuçlar doğurmasına neden olabilir (Frodeman, 2009, s. 2).

Avatar II filmi, transhümanist görüşü topluma somut olarak indirgemektedir. Filmin ana karakterlerinden Jake Sully'nin teknolojiyi kullanarak insani bedenden daha üst beden özelliklerine sahip bir avatar yaratması, sonrasında Na'vi bedenine bürünerek onların kültürünü, dilini ve çevresini deneyimlemesine olanak sağlayan bir tür insan geliştirme teknolojisini kullanması bir transhümanist dönüşümdür. Filmde kullanılan teknoloji sayesinde Jake Sully, kendisinden farklı bir varlığın bakış açısını kazanabilecek ve doğa ile daha uyumlu bir ilişki kurabilecek şekilde fiziksel ve bilişsel donanımına sahip hale getirilmiştir. Transhümanizm akımındaki, insanın doğal bedeninin sınırlı olduğu ve geliştirilmesi gerektiği düşüncesi ve teknolojik yüklemeler ile posthümana transformasyon hedefi, filmin genel karakteristik özelliğidir. Bedensel engelli olan Jake Sully'nin, avatarını kullanarak Donna Haraway ifadesi ile "siborg" hale gelmesi ve Eywa gezegeninde kendi "yoldaş türleri" arasında melezlenmiş posthüman bir organizma olarak yaşama isteği filmdeki transhümanist izlenimlerdir (Donna, 2010). Teknolojik aygıtların, insan bedeni, yaşamı ve bilişi alanında yaptığı değişiklikler ile insan üstü varlık gelişimini destekleyen transhümanizmin temel amacı, insanı sınırlayan bedensel ve zihinsel eksiklikleri aşmaktır. Filmdeki Quaritch ve aslarının artık avatar olarak yaşamaya karar veren Jake ve kabilesine saldırmalarında kullandıkları yine siborg kimlikleridir.

Ayrıca filmde, Na'vi ırkının Eywa adını verdikleri gezegenin ruhu ile bağlantı kurabildikleri görülmektedir. Bu da onların bilişsel yeteneklerinin insanlardan farklı ve üstün olduğunu göstermektedir. Eywa gezegenindeki enerji kaynaklarına ulaşma arzusu, deniz altındaki balina tarzındaki yaratıkların bünyelerinde bulundukları yaşlanmayı durduran iksirlere ulaşma isteği, insanoğlunun sürekli kendi eksikliklerinden ölümsüzlüğe ve sınırlılıklarından kaybolmayan enerjiye doğru bir kaçışı temsil etmektedir. Bu da yine transhümanizm konusunda işlenen ölümsüzlük isteği temasına vurgu yapmaktadır.

Jake Sully'nin avatarı, onun Na'vi ırkına benzemek için kullandığı geçici bir araç olmasına rağmen Na'vi ırkının lideri Neytiri ile aşk yaşayıp onların yanında savaşması için gerçek bedenini bırakması gerekir. Sonuç olarak Na'vi ırkının bir üyesi olarak yaşamaya devam eder. Bu da onun doğal bedenine değil, Na'vi bedenine özendiğini göstermektedir. Transhümanizm düşüncesine uygun olarak gösterilmiş bu sahneler, Jake Sully'nin Eywa gezegeninin doğallığını korumak adına savaşması ve insanın doğa ile bütünleşmesi gerektiği mesajları ile transhümanist paradigmadan ayrılır. Avatar II, insanın doğa ile uyumlu bir yaşam sürdürmesinin önemini vurgularken, transhümanizm hareketi insanın doğayı aşmasını savunması, filmin biyoetik bağlamında da ele alınmasının gerekliliğini göstermektedir.

Avatar II filmi kişisel kimlik ve transhümanizm konusunda ele almak gerekirse, biyolojik ve psikolojik süreklilik teorilerinin her ikisini de barındırdığı görülmektedir. Eric Olson'a göre bireyin zihinsel özellikleri, inançları, anıları, miras kalan zihinsel ve psikolojik yetileri ile psikolojik sürekliliği sağlandığı ölçüde varlık olma, sen olma tanımına sahiptir (Olson, 2023). Zıt görüş olarak biyolojik süreklilik kavramında ise bireyin var olma serüveni sadece biyolojik organizmasının içinde bulunduğu durum olarak tanımlanmaktadır.

Avatar II filminin doğru kimlik anlayışı üzerinden değerlendirilmesine bakıldığında transhümanizm bakış açısı bakımından arada kaldığı görülmektedir. Filme göre doğru kimlik anlayışı psikolojik ve

biyolojik sürekliliğin arasında bir yerde kalmıştır. Jake Sully'nin teknolojiyi kullanarak bedensel eksikliklerini giderdiği avatarında zihinsel yetileri aynı kalmıştır. Karakterin hayalleri, kişiliğinin korunumu sağlanmış, yalnızca bedensel olarak dönüştürülmüştür.

Avatar II filminde yeni gelişme olarak Albay Quaritch ve astsubayları da avatar bedenlerine zihinsel aktarımlarını yapmış ve avatar bedenlerini kullanmışlardır. Filmdeki transhümanizm temalarından zihin aktarımı konusu ve kişisel kimlik sorunları bu çerçevede dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

Transhümanizmin alt akımları çerçevesinde bakıldığında;

- Biyonik: Filmde Ewya gezegeninin yeni enerji kaynaklarına ulaşmak için oranın yerli halkı ile mücadele etmek ve gezegende yaşayabilmeleri için özellikle askeri personelin bedenlerine yapay organlar veya uzuvlar takarak performanslarını artırmaları yer almaktadır.
- Sibernetik: İnsanların bedenlerine bilgisayar veya robot parçaları takarak Na'vi dilini otomatik öğrenmeleri için zihinsel veya fiziksel yeteneklerini geliştirdikleri görülmektedir.
- Genetik: Pandora'nın biyosferini keşfetmek için, genetik mühendisliği çalışmaları yapan bilim adamları, sinirsel bağlantı yoluyla eşleşen Na'vi-insan melezi biyolojik avatar bedenleri kontrol edebilmektedir.
- Nanoteknoloji: Na'vi'lerin su altında yaşayan bir klanı olan Metkayina halkı bulunmaktadır ve balinalardaki ölümsüzlük sıvısını kullanarak yaşamlarını uzatmaktadır. Bilim adamı eşliğinde askerler, bu sıvıyı elde etmek için mücadele etmektedirler. Yerel halkın bedenlerini ve zihinlerini iyileştiren bu enerji sıvısı ile insanlar, nano teknolojiyi de kullanarak insan bedeninde sağlık, güzellik veya uzun ömür elde etmeyi amaçlamaktadır.
- Yapay zekâ: İnsanların bedenlerini bilgisayar sistemlerine aktararak dijital bir varlık haline gelmeleri haricinde filmin içeriğinde yapay zekâ kullanımının vurgusu bulunmamaktadır. Bununla birlikte su altı ve su üstü sahnelerini birleştirmek için yeni bir yapay zekâ algoritmasından faydalanılmıştır (Bilim Genç Tübitak, 2022).

Sonuç olarak Avatar II filmi bedensel zayıflıklardan ve sınırlılıklardan kurtulmak için teknolojiyi kullanarak yeni beden formuna, Franz Kafka'nın terimi ile "metamorphosis" bir dönüşümü izleyicilere sunmuştur. Transhümanizmin düşüncesi ile film değerlendirildiğinde, ölümsüzlük isteğini, bedeni ve zihni mükemmelleştirme arzusunun, zihin aktarımını, insanın kendini üstün ırk olarak değerlendirip evren üzerindeki tüketim hakkına sahip olma düşüncelerini görmekteyiz. Film, insanın doğa ile bir olduğunu ve uyumlu yaşamasını savunurken transhümanist düşünce etkisi ile insanın doğayı aşma isteğini de ele almaktadır.

3.2. Biyoetik Kavramı Bağlamında "Avatar II: Suyun Yolu" Filminin Analizi

Avatar II filmi, transhümanizmin etik, sosyal ve çevresel sorunlar başlıkları ile değerlendirilmesinin yanı sıra filmin ana temasının insanların teknoloji ile doğa arasındaki dengenin önemine vurgu yapması sebebi ile biyoetik kavramı bağlamında da ele alınmıştır.

Biyoetik terimi, Yunanca bios (yaşam) ve ethie (etik) kelimelerinden türetilen bileşik bir terimdir. Ahlaki değerler ve ilkeler ışığında, yaşam bilimleri ve sağlık hizmetleri alanında insan davranışının sistematik olarak incelenmesi olarak tanımlanabilir (Reich, 1978). Biyoetik terimi, Protestan teolog ve eğitimci Fritz Jahr (1895-1953) tarafından ilk defa canlı merkezli bir anlayışı temel alarak canlıların haklarını gözetmek adına sistematik olarak ortaya konulmuş, 1927 yılında da terim olarak kullanılmıştır (Muzur ve Rinčić, 2015). Fakat 70 seneye yakın bir süre Jahr'ın yayınlarından hiç biyoetik konusunda alıntı yapılmamıştır. Tesadüf eseri 1997'de, Tübingen'de düzenlenen bir konferansta, Berlin Humboldt Üniversitesi'nden Profesör Rolf Löther, Bio-Ethik kelimesini 1927 gibi erken bir tarihte icat ettiği için itibar ettiği Fritz Jahr'dan bahsetmiştir. Löther "biyoetik" kelimesini ilk kez 1990'larda duymuş fakat

büyükbabasının 1927’de yayınlanan Kosmos dergisinden bu kelimenin geçtiği makaleyi bulmuş ve Tübingen Üniversitesi’nden Eve Marie Engels’in çalışmaları sayesinde biyoetik terimi yayılmaya başlamıştır (Muzur ve Rinčić, 2011). Jahr’ın biyoetik tanımına bakıldığında Kant’ın ‘koşulsuz buyruklar’ından etkilenecek ‘biyoetik buyruklar’ olarak tanımlandığı görülmektedir. Biyoetik buyruklar Jahr’a göre şunlardır:

“Bütün canlılara karşı saygılı olmalıyız ve onların yaşamını korumalıyız. Bütün canlılara karşı sorumluluk duymalıyız ve onların acı çekmesini önlemeliyiz. Bütün canlılara karşı adil olmalıyız ve onların haklarını gözetmeliyiz. Bütün canlılara karşı sevgi dolu olmalıyız ve onların mutluluğunu artırmalıyız” (Aşar, 2019).

Bu buyruklar, Kant’ın ahlak kuralındaki koşulsuz buyruğunun insan merkezli olmayan bir yorumudur. Jahr, Kant’ın insanları bir amaç olarak değil, bir araç olarak kullanmama ilkesini, bütün canlılara genişleterek biyoetik kavramının tıp etiğinden daha fazla alana etki etmesi gerektiğini ifade etmek istemiştir.

Potter (1970), Global Bioethics adlı eserinde biyoetiğin temel konularının tıp, biyoloji, yaşam bilimleri ve çevre olduğunu, bunun için öncelikle insanın sürekliliğinin sağlanması için çevre ve insanlık arasında uzlaşma sağlanması gerektiğini ifade etmiştir.

Goldim’e göre (2009) biyoetik, bilimsel düşüncenin tarihsel evriminde, insanların yaşadıkları çevrenin bir parçası olarak algılamalarını sağlamak ve insanın hayata karşı sorumlulukları ve dünyadaki yeri hakkında bir tartışmayı teşvik etmektir.

Günümüzde, biyoetik tıp alanının ötesinde genişleme alanını çevre etiği içinde bulmuştur. Bireyin sadece kendinden sorumlu olmadığı, çevresi ve doğadan da sorumlu tutulduğu bu düşünce sistemi bağlamında Avatar II filminin vermek istediği mesajlar biyoetik alt dalları (bkz. Tablo 2, özerklik, yararlılık, zarar vermeme, adalet) ve çevre etiği sınırları içerisinde değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Biyoetik Alt Dalları

a) Özerklik	Sağlanan bilgilere göre, bireyin kendisi için neyin en iyi olduğunu düşündüğüne karar verme özgürlüğünü ifade etmektedir.
b) Yararlılık	Diğerinin iyiliği için hareket etme, zarar ve zararı önleme ve müdahalenin maliyet ve faydalarını değerlendirme ahlaki yükümlülüğü
c) Zarar vermeme	Herhangi bir ihmalkâr uygulamadan kaçınarak, kasıtlı olarak bir başkasına zarar vermeme veya zarar vermeme yükümlülüğü
d) Adalet	Başkalarına hak ettiklerini vermek, onlara hak ettikleri gibi davranmak

Kaynak: Beauchamp ve Childress, 2017

Transhümanizm ve biyoetik arasındaki uyum potansiyeli şu noktalarda görülebilir:

- Transhümanizm ve biyoetik, insanın yaşamını iyileştirmek ve geliştirmek gibi ortak bir amaca sahiptir. Her iki disiplin de insanın sağlık, mutluluk, özgürlük gibi temel ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemektedir.
- Transhümanizm ve biyoetik, insanın özerkliğine saygı duyar. Her iki disiplin de insanın kendi bedeni ve hayatı üzerinde karar verme hakkını savunur. Transhümanizm, insanın kendi bedenini istediği şekilde geliştirmesine olanak tanırken, biyoetik ise insanın kendi tercihlerine göre sağlık hizmeti almasını desteklemektedir.

- Transhümanizm ve biyoetik, insanın çeşitliliğine değer vermektedir. Her iki disiplin de insanın farklı kültürlerden, inançlardan, cinsiyetlerden, ırklardan oluşan bir topluluk olduğunu kabul eder. Transhümanizm, insanın kendi kimliğini seçmesine ve ifade etmesine imkân sağlarken, biyoetik ise insanın kendi değerleriyle uyumlu bir şekilde yaşamasına yardımcı olmaktadır.

Transhümanizm ve biyoetik arasındaki çatışma potansiyeli ise şu noktalarda ortaya çıkabilir:

- Transhümanizm ve biyoetik, insanın doğasına farklı şekillerde yaklaşır. Transhümanizm, insanın doğasını kusurlu ve sınırlı olarak görür ve onu aşmak için teknolojiye başvurmakta iken biyoetik, insanın doğasını değerli ve korunması gereken bir varlık olarak görür ve onu korumak için etik ilkeler belirlemektedir.
- Transhümanizm ve biyoetik, insanın yaşamına farklı anlamlar yüklemektedir. Transhümanizm, insanın yaşamını sürekli gelişme ve değişme süreci olarak görmekte ve onu sonsuzlaştırmayı amaçlamaktadır. Biyoetik ise insanın yaşamını belirli bir amaç ve sorumluluk çerçevesinde görür ve onu anlamlı kılmayı amaçlamaktadır.
- Transhümanizm ve biyoetik, insanın toplumla olan ilişkisini farklı şekillerde düzenlemektedir. Transhümanizm, insanın toplumla olan ilişkisini bireysel tercihlerine göre belirlemekte ve ona toplumun normlarından bağımsız olma hakkı tanımaktadır. Biyoetik ise insanın toplumla olan ilişkisini ortak değerlere göre belirlemekte ve ona toplumun yararına olma sorumluluğu yüklemektedir.

Avatar II filminde, dünyanın yanlış tüketim sonucunda tüm enerji kaynaklarının tüketilip teknolojinin kullanılarak Pandora'nın istila edilmesi ve yerli halk ile mücadele ele alınırken arka planda, insanoğlunun ekolojik problemlerin kaynağı olduğu belirtilmektedir. Filmde, insanoğlunun kendi refahının ve sağlığının sürekliliği için doğanın üretkenliğine kurduğu hakimiyet sonucunda ekolojik sorunların ana mimarı olduğu, doğa ile organik bağının nasıl koparıldığı anlatılmaktadır.

Sanayi devrimi sonucunda doğan tüketim algısı ve doğanın ve hayvanların insanın hizmetinde olduğu düşüncesi, insanın akli yetilerini, doğayı ve canlıları korumak yerine ihtiyaçlarının hizmetkarı yapmasına yol açmıştır. İnsan, doğanın üzerindeki egemenliğini sürdürmek için teknolojiyi kullanmış ve bilgi, pratik hükümdarlığı sağlaması nedeni ile önem kazanmıştır. Bu sayede bilimin kullanılma amacı, sadece doğanın insan ihtiyaçlarını karşılamada araç olması ile ilgilidir.

Çevresel değerler ekonomik yarar sağlayan kaynaklar olarak görülmektedir (Kart, 2012). Enerji kaynaklarının tükenmesi, madenlerin yenilenemez oluşu, toprakaltı ve üstü zenginliklerin azalması, iklim değişikliği, küresel ısınma, su ve gıda azlığı, küresel savaşlar insanlığın temel problemleridir.

Avatar II filmindeki temel konu, dünyanın insanoğlu tarafından tüm enerji kaynaklarının tüketilmesi sonucunda insanoğlunun Pandora gezegeninin kaynaklarını elde etme isteği ve bunun için yapılan teknolojik girişimlerdir. Pandora, zengin bir biyolojik çeşitliliğe ve değerli bir maden olan unobtanium'a sahiptir. Filmde, Pandora'nın sualtı dünyası keşfedilmeye ve sualtındaki canlılardan insan ömrünü uzatan sıvılar alınmak istenmektedir.

Filmde insanlar, transhümanizm başlığında ifade edildiği gibi genetik mühendisliğini kullanarak yaratılan avatarlar aracılığıyla Na'vi halkı ile iletişim kurmaya çalışmaktadır. Canlı türlerinin arasındaki ilişki, doğa dengesinin bozulması, doğa ve insan arasındaki kozmik bağ, ekolojik dengelerin insan tarafından bozulmak istenmesi konusunda film, biyoetik açısından birçok sorun ve tartışma içermektedir. Örneğin, filmdeki avatarlar, insanların bedenlerini ve zihinlerini başka bir canlıya aktarmaktadır. Beden transformasyonu biyoetik konusunda sorgulanması gereken bir konudur. Bununla birlikte unobtanium madeni için yapılan madencilik faaliyetleri, Pandora'nın doğal çevresine ve Na'vi halkının kültürüne zarar verir. Bu da çevre etiği ve kültürel haklar gibi konuları gündeme

getirmektedir. Film, aynı zamanda biyoetik ile ilgili farklı felsefi yaklaşımları da yansıtmaktadır. Avatarın gerçek bir canlı olup olmadığı, avatarın hakları ve sorumluluklarının neler olduğu, avatarın özerkliği ve mahremiyeti gibi konular biyoetik ilkelerle çelişebilir. Ayrıca, avatarın kullanımının insanın doğal bedenine ve yaşamına zarar verip vermediği, insanın toplumla olan ilişkisini nasıl etkilediği gibi konular da biyoetik açısından tartışılması gereken konulardır.

Avatar II filmi, yayımlandıktan kısa bir süre sonra yerli kültürlerin farklı unsurlarını bir araya getirdiği için eleştirilmiştir. Film yapımcısı Cameron, filmin senaryosunun Kuzey Amerika'nın Güney Amerika'ya yaptığı sömürünün bilim kurgu hali olduğunu ve Amerika'daki sömürgecilik hakkında bir alegori olduğunu belirtmiştir (Woodson, 2023). Filmde insanların canlıları kendilerine hizmet etmesi için sömürmesine örnek olarak, sualtı yaratığı Tulkun'un içindeki ölümsüzlüğü sağlayan yağı çıkarmak için onun katledilmesi örnek verilebilir. Ayrıca film, Jake Sully ve askeri karakterler göz önüne alındığında "ataerkil bir toplumun sömürge düzeninin bir baskı aygıtı olarak, askeri gücün bir parçası olmuş bir batılının, yerli halkı örgütleyerek, onlara liderlik etmesi" (Erdem ve Sayılğan, 2012) ve karşısında ataerkil bir direnişle karşılaşması olarak da değerlendirilebilir.

Deniz Piyadeleri tarafından esir alınan ve avatara ön sırada yer verilen Spider'a üzgün ve sakin bir şekilde, bu dev barışçıl yaratıkları kovalamanın mekanizmasını ve insanların bu yağı almak için neden ışık yılları boyunca yol kat ettiğini açıklarken söylediği sözler, insanın kendini tüm dünyanın sahibi gibi görmesi ve doğal çevrenin insanlığın hizmeti için kullanılması düşüncesinin örneğini göstermektedir. Av gemisinin kaptanı Mick Scoresby (Brendan Cowell) Dr. Garvin Spider'a, Tulkun'ların insanlardan daha zeki ve duygusal olarak daha hassas olduğunu düşündüklerini söylemektedir. Scoresby, daha sonra ölü yaratıktan "Amrita"³ adlı yağı acımasızca çıkarmaktadır.

Biyoetik adalet ilkesi olarak adlandırılan etik prensibine göre Mick Scoresby, fethedilen ve saygı duyulması gereken haklara atıfta bulunmakta, fakat tüm anlatı boyunca insani kötü eylemlerini göz ardı etmektedir. Sadece fethedilmesi gereken şeyin rasyonel alt yapısını hazırlama ve ona hak ettiğini kendi kurallarına göre vermektedir (Beauchamp ve Childress, 2017).

Kaptan Mick Scoresby'nin insanlığın yararına olduğunu düşünerek Amrita'yı alması ve alırken de Tulkun'ları katletmesi, biyoetik kavramının insan-merkezcilik ve canlı-merkezcilik ikileminde tartışılması gerekmektedir. Gary Steiner (2005)'a göre biyoetik alanındaki insan-merkezcilik anlayışı, insanı merkeze alarak şeyleri düzenleme ve açıklama çabasıdır. Buna göre, bireyin tüm yaşamı dinsel ve felsefi olarak kendini merkeze alması ile başlar. Dini açıdan bakıldığında ise insan-merkezcilik algısı, insanın Tanrı'nın bir parçası olmasının varsayılması kaydı ile diğer canlılardan üstün sayılması ve diğer canlıların üzerindeki hegemonyasının kabulü şeklindedir. Etik açıdan bakıldığında ise insan-merkezcilik "yalnızca insan varlığının içsel bir değere sahip olduğu, diğer tüm varlıkların ve şeylerin sadece araçsal değere sahip olduğu iddiasının açık bir şekilde belirtilmesine veya ima edilmesine dayanır; böylece insan çıkarları çevre ve insan dışı varlıkların çıkarlarını her zaman gölgede bırakır" (Minteer, 2009).

Biyoetik alanındaki insan-merkezli anlayışa bakılarak filmdeki gemi kaptanı Mick Scoresby'nin Tulkun'ları avlamada sarf ettiği sözlerden çıkarılan sonuç, insan merkezli bir bakış açısının diğer canlıların, insanlığın ömrünü uzatmadaki rolü ve görevini anlatarak onların yok edilmesinin normalleştirildiği görülmektedir.

Beauchamp ve Childress (2017) tarafından biyoetiğin etik prensiplerinden biri olarak adlandırılan "özerklik", bireylerin kendileri için en iyi olduğunu düşündükleri ve seçme özgürlüğüne sahip olduklarına inandıkları bir ilkedir. Hem yerli halkların hem de kaptanı Mick Scoresby'nin eylemleri, bu ilkenin özelliklerine vurgu yaparak, bireylerin özerkliklerini koruma çabalarını yansıtmaktadır. Sömürücü bağlamında özerklik, ayırım gözetmeksizin sömürü için bir gerekçe olarak kullanılmaktadır.

³ Amrita, Sanskritçe'de "ölümsüzlük" anlamına gelmektedir. <https://en.wikipedia.org/wiki/Amrita>

Etik prensip olarak, bir çevreyi paylaşan tüm varlıkların ilişkilerini dikkate alan sürdürülebilir ve ekolojik paradigma açısından, bir grubun özerkliği başka bir grubun özerkliğini hedef almamalıdır.

Ekolojik var olma çabası tüm canlılara özgü iken sadece insanın bu hakka doğrudan sahip olduğu imajı çizilmektedir. Filmde hem eleştirilen hem de vurgu yapılan bu düşünüş tarzı ile insanın çevreye olan davranışlarındaki etik duyarlılığı sorgulanmıştır.

Çevre ve etik arasındaki ilişki, ekolojik anlamda var olma mücadelesindeki eylemlerin sınırlandırılması olarak ifade edilmiştir (Leopold, 2002). Çevre etiği, tüm canlıların sürdürülebilirliğini kapsamaktadır. Global etik konusunun öncüsü Potter Leopold'un çevre etiği kuramından etkilenerek biyoetik alanındaki problemlerin çözümü için sadece tıbbi biyoetiğin yetersiz olduğunu, ekolojik biyoetiğin de bir biyoetik biçimi olduğunu ifade etmiştir (Turina, Brkljačić, Grgas-Bile, Gajski, Racz ve Čengić, 2015).

Sonuç olarak insan, iyi veya kötü eylemlere yönelimi bakımından etik alanında değerlendirilmektedir. Kant'a göre bakıldığında, deontolojik bağlamda asıl önemli olan şey olarak "iyi niyet" temel alınmıştır (Özkan, 2017). Fakat ahlaki yasa ile kategorik buyrukların birleştirildiği anda, eylemin evrensel boyutta olması onun ahlaki olduğunu belirtmektedir. Kantçı etik anlayışında bireyin eylemleri, akıl temelli ahlaki yasaya uygunsa ahlakidir. Bu doğrultuda herhangi bir fiilin, örneğin enerji ihtiyacı için Pandora'nın istilası veya ölümsüzlük için Tulkun'ların öldürülüp içlerinden ölümsüzlük sıvısının alınmasının normlara uyduğu sürece sonuçlarının yanlışlanabilir bir tarafı bulunmamaktadır. Her ne kadar biyoetik kavramının tüm canlıların ekolojik sürdürülebilirliği konusunda misyonu olmuş olsa da arkasındaki felsefi düşünüş modelleri insan merkezci yapıya doğru gitmekte, bireysel kontrolü ve rasyonaliteyi teşvik etmektedir.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Biyoetik, yaşam bilimleri ve sağlık hizmetleri alanlarında ortaya çıkan etik sorunları inceleyen bir disiplindir. Biyoetik, insanın yaşam, sağlık, özerklik ve mahremiyet gibi temel hak ve değerleri ile bunların teknolojik gelişmeler karşısındaki durumunu ele almaktadır. Biyoetik, insanın yaşamının başlangıcı, sonu, kalitesi ve anlamı gibi konularda farklı bakış açıları sunmaktadır. Örneğin, tıbbi müdahalelerin etik boyutları, genetik mühendisliği, organ nakli gibi konular, biyoetik açısından önemli tartışmalara neden olmaktadır. Bu disiplin, sadece bireylerin sağlığıyla ilgili değil aynı zamanda toplumun sağlık politikaları, tıbbi araştırmalar ve etkileri gibi geniş bir alanı da kapsamaktadır. Biyoetik, insanın bedensel ve ruhsal dokunulmazlığını korumaya yönelik etik kuralların belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu disiplin, insan yaşamının değerini vurgulayarak, etik değerlere dayalı kararlar alınmasını teşvik etmektedir.

Biyoetik ve transhümanizm arasındaki ilişki, günümüzde yaşam bilimleri ve sağlık hizmetleri alanlarında giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Avatar II filmi, bu ilişkiyi incelerken biyoetik prensipleri ve transhümanist vizyonları ele alarak önemli bir tartışma platformu sunmaktadır. Filmdeki örnekler, insanın doğal sınırlarını aşma arzusunun ve bu süreçte karşılaşılan etik sorunları gözler önüne sermektedir.

Bu çalışmada, Avatar II: Suyun Yolu filmi içerik analizi metodolojisi ile ele alınmıştır. Film, biyoetik ve transhümanizm alanında belirlenen temalar ve alan prensipleri (biyoetiğin dört temel ilkesi; özerklik, yararlılık, zarar vermeme ve adalet) çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Çalışmada, filmdeki ölümsüzlük isteği ve bunun için deniz hayvanlarını avlamaları ve ölümsüzlük sıvısını almaları hem transhümanizm hem de biyoetik prensipleri bakımından incelenmiştir. Filmde, biyoetik prensiplerden hareket ederek insan merkezci yaklaşımın, diğer canlılar üzerindeki insan hegemonyasına izin verdiği konusuna dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Biyoetik ilkeleri ışığında diğer

canlıların yaşamlarını ne ölçüde ihmal edebiliriz ve insanın yaşam hakkıyla diğer canlıların yaşam hakkı arasındaki denge nasıl sağlanır soruları gündeme getirilmiştir. Filmin, avatar bedenlerinin kullanılması ve zihinsel aktarımın yapay zekâ ile gerçekleştirilmesi örneği ise kişilik ve benliğin korunması açısından biyoetik ve transhümanizm alanında tartışmalara yol açmaktadır.

Filmin transhümanizm bölümünde, ölümsüzlük isteğinin insanları yönlendiren güçlü bir etken olduğu ve bu amaca ulaşmak için deniz hayvanlarının avlanması gibi etkinliklerin icra edildiği ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu inceleme, transhümanizm ve biyoetik prensiplerini ele alırken, insanın sonsuz yaşam arzusunun doğurduğu ahlaki ve etik sorunlara odaklanmaktadır. Filmde aynı zamanda, insan merkezci yaklaşımın diğer canlılar üzerindeki insan hakimiyetine ve üstünlüğüne nasıl izin verdiği vurgulanmıştır. Bunun sonucunda, insanın yaşama müdahalesi ve kontrolünün diğer türler üzerinde egemenlik kurmasının olumsuz sonuçlarından bahsedilir.

Transhümanizm bölümünde, avatar bedeninin kullanılması ve düşüncelerin yapay zeka ile aktarılması gibi ileri teknolojik konular ele alınır. Bu konular, insanın fiziksel ve zihinsel kapasitesini artırmaya yönelik yeni teknolojilerin etik ve sosyal boyutlarını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda film, transhümanizmin sınırlarını ve insan doğasını tartışarak, gelecekteki yaşamımızı şekillendirebilecek potansiyelleri keşfetmektedir. Filmin, kişilik ve benliğin korunması konusuna dikkat çektiği görülmektedir. Ayrıca filmde, insanın doğaya hükmetme isteği ve bedensel mükemmeliyet için kullanılan siborg tarzı makineler ile ilgili bulgular ortaya konmuştur. Bununla birlikte filmde, insanın doğayı kontrol etme arzusu ve fiziksel mükemmellik için kullanılan siborg tarzı makineler hakkında daha fazla detay sunulmuştur. Filmdeki bu bulgular, insanın doğal dünyayı ele geçirme isteğinin ve bedensel mükemmeliyet arayışının ne şekilde şekillendiğini ve nasıl bir etki yarattığını anlamamızı sağlamaktadır. Söz konusu makineler, insanların gücünü ve yeteneklerini artırmada kullanılan teknolojik araçlar olarak tasvir edilmektedir. Bu makinelerin siborg tarzı olması ise, insanların doğayı değiştirmek ve mükemmelleştirmek için makine özellikleriyle birleştirildiğini göstermektedir. Ayrıca, bu makinelerin nasıl çalıştığı, insanların onları nasıl kullandığı ve bunların doğaya olan etkisi gibi ayrıntılar da filmin içerisinde açıklanmaktadır. Bununla birlikte film, bu konuları ele alırken transhümanizm ve biyoetik arasında önemli bir ilişki ortaya koymaktadır. Transhümanizm, insanın doğasını temelinden değiştirme ve geliştirme fikrini tanımlarken, biyoetik ise bu radikal vizyonun etik boyutlarını sorgulamaktadır. Diğer bir ifadeyle, filmdeki bulguların ötesinde, insanın doğayı nasıl anladığı, değiştirmek için kullandığı araçları ve bu sürecin etik açıdan nasıl değerlendirildiğini de gözlemlemekteyiz. Bu nedenle hem uyum hem de çatışma potansiyeli mevcuttur. Bu konu, ilginç ve önemli bir tartışma alanı sunmaktadır ve daha fazla araştırma ve değerlendirme gerektirmektedir.

Avatar II filmi, transhümanizm ve biyoetik kavramları arasındaki ilişkiyi ortaya koyması açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu cümlede ifade edilen düşünce, insanlığın teknoloji ve etik arasındaki ilişkisine odaklanarak bunu derinlemesine açıklığa kavuşturulmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çünkü teknolojinin gelişimi ile insanlar arasındaki uyum ve çatışma potansiyeli artmıştır. Bu durum da insanların etik değerleri ve transhümanizm kavramı ile nasıl bir ilişki içinde olduğunu anlamamızı gerektirir. Bu konu, tartışma ve araştırma için oldukça ilginç ve önemli bir alan sunmaktadır. İnsanların teknolojik gelişmelere uyum sağlama kabiliyetleri ve bu durumun etik değerleriyle çatışması, toplumsal düzeyde ele alınması gereken bir meseledir. Bu sebeple, daha fazla araştırma ve değerlendirme yapılması gerekmektedir. Avatar II filmi, bu konuda özellikle önemli bir rol oynamaktadır. Film, insanlığın teknolojik ilerlemelerle birlikte karşılaştığı zorlukları ve çelişkileri anlatarak transhümanizm ve biyoetik kavramları arasındaki ilişkiyi derinlemesine ele almaktadır. Bu bağlamda film, insanların teknoloji ile nasıl bir etkileşim içinde olduğunu ve bu etkileşimin etik boyutunu görmemizi sağlamaktadır. Sonuç olarak, bu cümledeki ifade, insanların teknoloji ve etik arasındaki ilişkinin karmaşıklığını anlamak ve araştırmak için daha fazla çalışma yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca Avatar II filmi, bu konuda önemli bir kaynak olup, transhümanizm ve biyoetik arasındaki

bağlantıyı açıklığa kavuşturması bakımından büyük bir değere sahiptir.

Bu bağlamda Avatar II filmi, transhümanizm ve biyoetik kavramları arasındaki hem uyum hem de çatışma potansiyelini ortaya koyması açısından önemlidir. Film, transhümanizmin savunduğu, insanın fiziksel ve bilişsel yeteneklerinin artırılması ve doğal sınırlarını aşması amacına uygun bazı örnekler sunarken, biyoetik açıdan bazı sorunları içermektedir. İnsanın doğa ile uyumlu bir yaşam sürdürmesinin önemini vurgularken transhümanizm hareketi insanın doğayı aşmasını savunmaktadır. Bununla birlikte, filmin insanın yaşamını iyileştirmek ve geliştirmek gibi ortak bir amaca sahip olan transhümanizm ve biyoetik arasındaki ilişkiyi de sorgulamaya açtığı söylenebilir.

Etik Beyanı

Bu çalışmada Araştırma ve Yayın Etiğine uyulduğu yazarlar tarafından beyan edilmektedir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazar 1'in makaleye katkısı %60, Yazar 2'nin makaleye katkısı %40'tır.

Çıkar Beyanı

Bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Aşar, H. (2017). İnsan-merkezcilik canlı-merkezcilik ikileminde biyoetik. *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 4(2), 74-86.
- Aşar, H. (2019). Tıp etiğinden bio-etiğe: Fritz Jahr. *Kilikya Felsefe Dergisi*, 0(2), 42-56.
- Baltacı, A. (2019). Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(S2), 372.
- Bayraktar, F. (2019). Birlikte yaşama etiği ve birlik metafiziği. *Felsefe Dünyası*, 39.
- Beauchamp, T. L. ve Childress, J. F. (2017). *Biyomedikal Etik Prensipleri*. Çev. M. Kemal Temel. Betim Kitaplığı.
- Beyazperde (2022). Avatar: Suyun Yolu. <https://www.beyazperde.com/filmler/film-178014/#:~:text=Avatar%3A%20Suyun%20Yolu%20%2D%20Avatar%3A,Way%20of%20Water%20%2D%20Beyazperde.com> adresinden 1 Ağustos tarihinde alınmıştır.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bilim Genç TÜBİTAK (2022). Avatar: Suyun Yolu Filminde Hangi Teknolojiler Kullanıldı?. <https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/avatar-suyun-yolu-filminde-hangi-teknolojiler-kullanildi> adresinden 1 Ağustos tarihinde alınmıştır.
- Bostrom, N. (2014). Introduction—The Transhumanist FAQ: A General Introduction, *Transhumanism and the Body: The World Religions Speak*, Çev. Calvin Mercer ve Derek F. Maher. New York: Palgrave Macmillan.
- Dağ, A. (2022). *İnsansız Dünya Transhümanizm*. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Dağ, A. (2018). Sinema ve romanda transhümanizm: “Blade Runner” filmi ve “Neuromancer” roman örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 90.
- Demir, A. (2018). Ölümsüzlük ve yapay zekâ bağlamında transhümanizm. *Online Academic Journal of Information Technology*, 9(30), 95-104.
- Demir, T. (2022). İnsansız dünyada aile ve din: Transhümanist bir perspektif. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(2), 862-884.
- Donna, H. (2010). *Siborg Manifestosu: Yirminci Yüzyılın Sonlarında Bilim, Teknoloji ve Sosyalist Feminizm*, Başka Yer. İstanbul: Metis Yayınları.
- Erdem, B. K. ve Sayılğan, Ö. B. (2012). Ataerkil ve anaerkil toplumun tarihsel savaşımının “Avatar” filmi bağlamında incelenmesi. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 1, 111-132.
- Frodeman, R. (2019). *Transhumanism, Nature, and the Ends of Science*. Routledge.
- Goldim, J. R. (2009). Revisiting the beginning of bioethics: the contribution of Fritz Jahr (1927). *Perspect Biol Med.*, 52(3), 377-80.
- Gürel, E. ve Alem, J. (2010). Postmodern bir durum komedisi üzerine içerik analizi. *Journal of International Social Research*, 366.
- Huxley, J. (1957). *New Bottles for New Wine*. London: Chatto and Windus Ltd.
- Jones, R. A. L. (2016). Against Transhumanism: The delusion of technological transcendence. Web erişimi: http://www.softmachines.org/wordpress/wp-content/uploads/2016/01/Against_Transhumanism_1.0.pdf

- Karauğuz, A. M. (2020). Cennetten Kovulan İnsanın Cenneti Yeniden İnşa Uğraşı: Transhümanizm, *Türk Dili*, (821), 52-59.
- Kart, B. (2012). "Avatar": Bir filmde hareketle çevre etiği sorunlarına bakmak. Uludağ Üniversitesi 2. Uluslararası Felsefe Kongresi, 125-131.
- Kılıç, B. (2021). Ahmedi, İslam ve transhümanizm bağlamında süper Müslüman kavramının analizi. *Kocatepe İslami İlimler Dergisi*, 239.
- Krippendorff, K. (2019). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. London: Sage.
- Küngerü, A. (2022). Transhümanizm ve biyopolitika bağlamında değiştirilmiş karbon dizisi örneği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 1-22.
- Lee, N. (2019). *The Transhümanism Handbook*. USA: Springer, 2019.
- Leopold, A. (2002). "The Land Ethic", *Environmental Ethics*. USA: Oxford University Press.
- Lilley, S. (2013). *Transhumanism and Society the Social Debate over Human Enhancement*. London: Springer, 2013.
- May, N. (2014). *Transhumanism in film* [Yüksek lisans tezi]. Wake Forest University.
- Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 274.
- Minteer, B. A. (2009). "Anthropocentrism", *Encyclopedia of Environmental Ethics and Philosophy*, çev. Callicott, J. Baird, Frodeman, Robert. New York: GALE, 58-62.
- More, M. ve Vita-More, N. (Eds.). (2013). *The transhumanist reader: Classical and contemporary essays on the science, technology, and philosophy of the human future*. John Wiley & Sons.
- Muzur, A. ve Rinčić, I. (2011). Fritz Jahr (1895-1953): a life story of the "inventor" of bioethics and a tentative reconstruction of the chronology of the discovery of his work. *JAHHR* 2(2), 389.
- Muzur, A. ve Rinčić, I. (2015). Two kinds of globality: A comparison of Fritz Jahr and Van Rensselaer Potter's bioethics. *Global Bioethics* 26(1), 23-27.
- Olson, E. T. (2023). "Personal Identity", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Edward N. Zalta & Uri Nodelman (eds.), forthcoming Erişim adresi: <https://plato.stanford.edu/archives/fall2023/entries/identity-personal/>.
- Özkan, S. Ç. (2017). Kant'ta apriori bilgi, kategorik buyruk ve özgürlük kavramlarına ilişkin bir yapı söküm denemesi. *Filozof Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 295-316.
- Pilsch, A. (2017). *Transhumanism. Evolutionary Futurism and the Human Technologies of Utopia*. Minneapolis: University of Minneapolis Press.
- Potter, V. R. (1971). Bioethics, the science of survival. *Perspectives in Biology and Medicine* 14(1), 127-153.
- Reich, W. T. (1978). *Encyclopedia of Bioethics Volume-1*. The Free Press. https://archive.org/stream/in.ernet.dli.2015.117217/2015.117217.Encyclopedia-Of-Bioethics--Volume-1_djvu.txt adresinden 1 Ağustos tarihinde alınmıştır.
- Sepetci, T. ve Küngerü, A. (2022). Dijital oyunlarda transhümanizm anlatısı: Cyberpunk 2077 örneği. *TRT Akademi*, 7(16), 939-968.

- Shapshay, S. (2012). Movies on bioethics: A double review and some steps forward. *The Journal of Aesthetic Education, University of Illinois Press*, 46(2), 111-121.
- Steiner, G. (2005). *Anthropocentrism and Its Discontents*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- Şahin, A. (2021). İnsansız dünya: Transhümanizm. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 5(2), 191.
- Turina, I. S. B., Brkljačić, M., Grgas-Bile, C., Gajski, D., Racz, A. ve Čengiđ Brkljačić, M. (2015). Current perspectives of Potter's Global bioethics as a bridge between clinical (personalized) and public health ethics. *Acta Clin Croat*, 54, 509-515.
- Vita-More, N. (1983). Transhuman Statement. In *Create/Recreate*.
- Woodson, A. (2023, Şubat). Ethics on Film: Discussion of "Avatar: The Way of Water". <https://www.carnegiecouncil.org/media/series/ethics-on-film/avatar-way-of-water>
- Yeşilyurt, M. (2020). Hıristiyanlığın "Imago Dei" öğretisinin transhümanizmle uzlaştırılmasının imkanı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırması Dergisi*, 9(5), 3626.
- Yetkiner, B. ve Özdemir, N. (2022). Sinemada transhümanizm ve yapay zekâ. *Academic Journal of Information Technology* 51(13), 266.